

Lapsella on oikeus kuulua myös lastensuojelun perheen jälleenyhdistämisessä

20.11.2025

Viikolla 47 vietetään lapsen oikeuksien viikkoa. Vuonna 2025 teemana on lapsen oikeus kuulua (Lapsen oikeuksien viikko, i.a.). Oikeus kuulua tarkoittaa paitsi lapsen oikeutta tulla kuulluksi ja nähdyksi yhteiskunnassa ja päätöksenteossa, myös oikeutta kiinnittyä yhteisöön ja yhteiskuntaan. Lapsella on oikeus kuulua myös perheen jälleenyhdistämisessä – sanan molemmissa merkityksissä.

Lapsen oikeudet ja jälleenyhdistäminen

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (LOS) on laajimmin ratifioitu kansainvälinen ihmisoikeussopimus, joka turvaa lasten ihmisoikeudet. Suomessa lapsen oikeuksien sopimus on ollut voimassa lain tasoisena vuodesta 1991 ja se velvoittaa huomioimaan lapsen oikeudet kaikessa kansallisessa lainsäädännössä. Lastensuojelulaki (LSL 417/2007) konkretisoi sopimuksen periaatteita käytännön toimiksi.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus korostaa, että lapsella on oikeus kasvaa omassa perheessään (LOS 9. artikla). Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsesta ja valtion tulee tukea heitä kasvatustehtävässä (LOS 18. artikla). Lasta ei saa erottaa vanhemmistaan, ellei se ole lapsen edun kannalta välttämätöntä, esimerkiksi lapsen pahoinpitelyn tai laiminlyönnin vuoksi (LOS 9. artikla). Lapsen oikeuksien sopimus takaa lapselle oikeuden erityiseen suojeluun (LOS 20. artikla).

Lapsen huostaanotto on aina viimesijainen keino suojella lasta (LSL 40 §). Huostaanotto on voimassa toistaiseksi ja sen perusteita on arvioitava säännöllisesti vähintään kerran vuodessa lapsen asiakassuunnitelman päivittämisen yhteydessä (LSL 47 §). Perheen jälleenyhdistäminen on keskeinen tavoite, kun lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle (LSL 4§). Jälleenyhdistämistä kuten kaikkea muutakin lastensuojelutoimintaa tulee arvioida lapsen edun näkökulmasta.

Lasta on kuultava

Lapsen etua ei voi arvioida ilman lapsen kuulemista. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa (LOS 12. artikla). Lastensuojelulain mukaan jokaisella lastensuojelun asiakkaana olevalla lapsella on oikeus kertoa

mielipiteensä ja toivomuksensa ja ne on otettava huomioon lastensuojelu toteutettaessa (LSL 5§). Lastensuojelulaki velvoittaa kuulemaan juridisesti yli 12-vuotiasta lasta esimerkiksi huostaanottoon liittyvissä päätöksissä (LSL 20 §), ja 12 vuotta täyttäneellä on oikeus hakea huostaanoton purkamista (LSL 47 §). Kuuleminen on keskeistä sijaishuollossa, jossa päätökset vaikuttavat suoraan lapsen arkeen, ihmissuhteisiin ja tulevaisuuteen.

Kuuleminen ei ole pelkästään yksisuuntaista lapsen kuuntelemista, vaan voi toteutua ainoastaan, jos lapsella on riittävästi tietoa ja ymmärrystä asioista, joista hänen mielipidettään pyydetään. Tutkimukset osoittavat, että lapsen osallisuus vahvistuu, kun hänellä on luottamuksellinen suhde työntekijään ja mahdollisuus keskustella rauhassa (mm. Törrönen ym., 2023, s. 130). Kuuleminen lisää lapsen kokemusta arvostuksesta ja oikeudenmukaisuudesta.

Sijaishuollossa lapsen kuuleminen liittyy myös kiintymyssuhteisiin ja pysyvyyteen. Päätöksissä, kuten huostaanoton jatkamisessa tai purkamisessa, lapsen mielipide on olennainen lapsen edun arvioinnissa (LSL 47 §). Silti tutkimuksissa on havaittu, että lapsen näkemykset jäävät välillä marginaaliin päätöksenteossa (mm. Magnussen & Skivenes, 2015). Tämä on ristiriidassa lapsen oikeuksien kanssa ja korostaa tarvetta vahvistaa lapsen asemaa sijaishuollossa.

Kuuluminen kiinnittymisenä

Kuuluminen tarkoittaa myös tunneperäistä ja sosiaalista kiinnittymistä: lapsen kokemusta siitä, että hänet hyväksytään ja häntä rakastetaan. Sijaishuollossa tämä tarkoittaa lapsen oikeutta ylläpitää suhteita syntymävanhempiin, sisaruksiin ja muihin läheisiin (LSL 54 §). Lapsen oikeuksien sopimus takaa lapselle oikeuden ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti (9. artikla).

Sijaishuollossa kuuluminen merkitsee myös lapsen oikeutta kiinnittyä uuteen arkeen ja muodostaa merkityksellisiä uusia ihmissuhteita. Kiinnittyminen ei ole ristiriidassa syntymäperheen merkityksen kanssa, vaan lapsen sopeutumista tukee vanhempien antama lupa kiinnittyä sijaishuoltoon (THL, 7.12.2023). Parhaimmillaan lapsi saa kokea, että hän voi kuulua samanaikaisesti sekä syntymäperheeseensä että sijaishuoltopaikkaansa. Tämä edellyttää yhteistyötä vanhempien, sijaishuoltopaikan ja viranomaisten välillä.

Kuulumisen ja kiinnittymisen merkitys korostuu myös perheen jälleenyhdistämistä harkittaessa. Lastensuojelulaki (417/2007, 47 §) velvoittaa arvioimaan lapsen kiintymyssuhteiden laatua ja sijaishuollon kestoa ennen huostaanoton purkamista. Lapsen etu on ratkaiseva. Päätöksissä on huomioitava lapsen mielipide ja hänen tarpeensa pysyvyyteen ja turvallisuuteen.

Yhden näkökulman kuulumiseen, kiinnittymiseen ja pysyvyyteen sijaishuollossa tuo myös adoptio. Suomessa huostaanotettujen lasten adoptioita tehdään harvoin (Laine ym., 2018). Tämä eroaa monista muista maista, joissa adoptio nähdään keinona turvata sijoitetun lapsen pysyvät ihmissuhteet. Adoption ja huostaanoton rajapinta edellyttää tarkkaa harkintaa mm. lapsen edun, tahdon, suostumuksen ja tuen näkökulmasta (mts. 205).

Lopuksi

Lapsen oikeus kuulua on lapsen ihmisoikeus ja keskeinen periaate lastensuojelussa. Se tarkoittaa sekä osallisuutta päätöksenteossa että tunneperäistä kiinnittymistä perheeseen ja yhteisöön. Jälleenyhdistämisen tavoitteena on turvata lapsen oikeus omaan syntymäperheeseen, mutta samalla on varmistettava lapsen turvallisuus, pysyvyys ja kiintymyssuhteet. Kun lapsi saa tulla kuulluksi ja hänelle annetaan lupa kuulua sekä syntymäperheeseen että sijaishuoltopaikkaan, luodaan edellytykset lapsen hyvinvoinnille ja oikeuksien toteutumiselle.

Milka Volanto
VTM, sosiaalityöntekijä, lehtori
SEAMK

Volanto työskentelee opettajan työn lisäksi Euroopan unionin osarahoittamassa Perheiden jälleenyhdistäminen ja kokemustoimijuus monitoimijaisessa lastensuojelussa -hankkeessa. Tutustu hankkeeseen.

Lähteet

Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 60/1991. https://www.finlex.fi/fi/valtiosopimukset/sopimussarja/1991/60

Laine, S., Pösö, T., & Ujula, T. (2018). Adoptio lastensuojelussa – lukumääristä ja ominaispiirteistä. *Yhteiskuntapolitiikka, 83*(2), 199-208. https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018042318373

Lapsen oikeuksien viikko (i.a.). https://lapsenoikeuksienviikko.fi/

Lastensuojelulaki 417/2007. https://www.finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/2007/417/ajantasa/2025-06-27/fin

Magnussen, A., & Skivenes, M. (2015). The Child's Opinion and Position in Care Order Proceedings. *The International journal of children's rights,23*(4), 705-723. https://doi.org/10.1163/15718182-02304001

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (7.12.2023). Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. Lastensuojelun käsikirja. https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtyminen-ja-yhteistyo-vanhempien-kanssaTörrönen, M., Kalliola, S., & Paaso, S. (2023). "Sit tietää mitä sille lapselle on tapahtunut" – Alle 12-vuotiaiden lasten kuuleminen lastensuojelutyössä. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksenaikakauslehti, 31*(2), 128-144. https://doi.org/10.30668/janus.116372

UNICEF (i.a.). Lapsen oikeuksien päivä. https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-paiva/